

Analiza Tržišta 2024

Evropsko tržište za organske Lekovite i Aromatične Biljke
i Ne-Drvene Šumske Proizvode sa Kosova



Toralf Richter (FiBL), Faton Nagavci, Zana Lika (Organika)

Septembar 2024

Sadržaj

1. Izvršni sažetak	2
2. Uvod.....	3
3. Metodologija.....	4
4. Situacija na strani snabdevanja na Kosovu	4
5. Analiza međunarodnog tržišta	8
5.1 Ključne brojke organske proizvodnje u Evropi.....	8
5.2 Ključne brojke organskog tržišta u Evropi	9
5.3 Evropa kao ciljani region za organski izvoz sa Kosova.....	11
5.4 Konkurentna sredina za organske proizvode sa Kosova	13
6. Trendovi i brojke glavnih ciljanih tržišta za organske proizvode sa Kosova	17
6.1 Nemačka	17
6.2 Švajcarska	20
6.3 Italija.....	21
6.4 Francuska.....	22
6.5 Odgovor intervjuisanih uvoznika iz Evropskih ciljanih zemalja	23
7. Trendovi na tržištu za LAB i NDŠP.....	25
8. Pogled i poslovna perspektiva	27

Referisanje

Prilog

I. Izvršni sažetak

Studija ispituje razvoj i izgled Kosovskog sektora za organske sertifikovane Lekovite i Aromatične Biljke (LAB) i Ne-Drvene Šumske Proizvode (NDŠP) u odnosu na Evropu kao glavno ciljano tržište.

Kosovo ima bogato prirodno okruženje koje favorizuje divlje sakupljanje i gajenje različitih LAB-a. Štaviše, Kosovo je među zemljama sa najvećim površinama za divlje organsko sakupljanje širom sveta. Sertifikovane organske površine u mestu su se povećale do 2022. godine, ali je broj organskih operatera u istom periodu smanjen. Takođe, obim proizvodnje i izvoza organskih LAB-a se smanjio u poslednjih godina. Postoje mnogo razloga zašto se broj sertifikovanih organskih operatera smanjio (administrativno opterećenje, uslovi za sertifikaciju, nedostatak potrebne komunikacije između proizvođača i kupaca, nedostatak uticaja sertifikacije na prodajne cene, brojni slučajevi de-sertifikacije, atraktivnije opcije u konvencionalnoj poljoprivredi, nedostatak sezone radne snage). Sertifikovane farme su povezane sa centrima sakupljanja za LAB-ove, koji pokrivaju celu teritoriju Kosova.

Studija analizira stranu snabdevanja na Kosovu, uslove međunarodnog tržišta, konkurentsku sredinu i trendove na glavnim ciljanim tržištima za Kosovske organske proizvode. Prema Evropskim statistikama o uvozu, Nemačka, Švajcarska, Italija, Francuska i nekoliko drugih zemalja su identifikovane kao ključna ciljana tržišta za izvoz organskih LAB-a i NDŠP-a. Izveštaj takođe naglašava da se Albanija, Gruzija, Bosna i Hercegovina i Srbija pojavljuju kao direktni konkurenti na Evropskom tržištu za ove proizvode.

Različiti izazovi su identifikovani za Kosovske izvoznike, uključujući pitanja kvaliteta, visoke troškove organske sertifikacije, nedostatak investicija, migraciju iz ruralnih područja, i pad divljeg sakupljanja. Za uspešan izvoz, Kosovski proizvođači moraju da ispune stroge standarde kvaliteta i bezbednosti i da budu oslobođeni svih vrsta ostataka, koji su štetni po ljudsko zdravlje ili zabranjeni kao supstance za upotrebu u organskoj poljoprivredi.

Uprkos tendencijama konsolidacije na Evropskom tržištu za organske proizvode, još uvek postoji nedovoljno istražen i pokriveni potencijal za rast izvoza koji se temelji na velikoj potražnji za održivom, zdravom, i dobrom hranom i prirodnim staranjem i kozmetičkim proizvodima, posebno zbog trendova kao što su održivi izvori zasnovani na vrednosti, ponašanje potrošača svesnog zdravlja i potražnja za proizvodima sa čistim etiketama (npr. prirodna kozmetika). Dakle, postojao bi potencijal za povećanje izvoza LAB-a i NDŠP-a sa Kosova, sve dok parametri kvaliteta i cene budu konkurentni sa međunarodnim standardima i ispunjavaju očekivanja uvoznika.

2. Uvod

Kosovo, koje se nalazi u srcu zemalja Zapadnog Balkana, poseduje bogato prirodno okruženje pogodno za aktivnosti divljeg sakupljanja Ne-drvnih šumskih proizvoda (NDŠP), ali i za uzgoj raznovrsnih Lekovitih i aromatičnih biljaka (LAB).

Zemlja se osvrće na više od 20 godina razvoja organskog sektora sa sektorom koji ima mnogo mogućnosti za porast izvoznih i domaćih tržišta. U stvari, sertifikovana organska površina je značajno porasla. Dok je 2009. godine bilo svega nekoliko hektara sertifikovane sa organskim lekovitim i aromatičnim biljkama (LAB), do 2022. godine organska sertifikovana površina se povećala na ukupno 518 hektara sa 43 organska proizvođača plus područja organskog divljeg sakupljanja. Međutim, dok se organsko sertifikovano područje povećalo, broj organskih operatera je pao u istom periodu, a dinamika se usporila iz različitih razloga (vidi poglavlje 4).

Iako je tržište organskih proizvoda u Evropi ukazalo na tendenciju konsolidacije u prethodnim godinama, globalna potražnja za organskim proizvodima i dalje raste, posebno u području održivosti, zdravlja i blagostanja kao pokretačka snaga. Protiv ove pozadine, potencijal Kosovskog sektora organske poljoprivrede postaje sve značajniji.

Ova studija tržišta nastoji da predstavi činjenice o razvoju snabdevanja i stranu potražnje organskih proizvoda u lancu snabdevanja. Takođe odražava politički, ekonomski i okvirni uslov pružaoca usluga za povoljan razvoj sektora. Štaviše, opisuje dinamiku na Evropskom tržištu i konkurentske snage koje oblikuju organski LAB-ov sektor na Kosovu. Ispitujući različite dimenzije tržišta, od proizvodnje do preferencija potrošača, studija nastoji da strankama pruži opipljive uvide kako bi se snašli i iskoristili mogućnosti.

Studija počinje sa opisom razvoja strane snabdevanja na Kosovu, nakon čega sledi predstavljanje podataka o organskom izvozu i analiza glavnih konkurentskih zemalja za Kosovo u izvozu organskih LAB-a i NDŠP-a na tržište EU. Na kraju, opisano je tržište u zemljama EU, uključujući trendove, izgled i očekivanja kupaca.

3. Metodologija

Studija se uglavnom zasniva na sledećim korišćenim metodama i izvorima:

- Desktop (kompjutersko) istraživanje (različiti izvori),
- Analize podataka u stranu proizvodnje (Izvori: FiBL/“Svet organske poljoprivrede”; Basri Hyseni/“Studija sektora Ne-drvnih šumskih proizvoda i lekovitog aromatičnog bilja”),
- Snimci zemalja glavnih Evropskih uvoznih tržišta /dostupni izvori),
- Analiza podataka o uvozu organskog LAB-a i NDŠP-a, u EU i Švajcarskoj (Izvor: EU TRACES, Bio Suisse),
- Intervjui sa odabranim uvoznicima organskih LAB-a na Kosovu).

4. Situacija na strani snabdevanja na Kosovu

Sakupljanje NDŠP na Kosovu ima dugu tradiciju. Prikupljeni proizvodi se izvoze kao sertifikovani organski proizvodi uglavnom u EU i Švajcarskoj. Pošto potražnja (zahtevi) iz zemalja uvoznica, nisu mogli biti pokriveni samo divljim sakupljanjem, prerađivači i centri za divlje sakupljanje su takođe počeli ugovarati farme za uzgoj LAB-a. Tokom zadnjih godina, takođe se postepeno povećava i ponuda prerađenih ili čak gotovih proizvoda kao što su čajevi i začini.

Prema MPŠRR (2024), na Kosovu 544 ha je organski sertifikovano u 2023.godini od ukupno tri Kosovska delujuća tela za sertifikaciju. Ovo predstavlja 0,1% ukupnog poljoprivrednog zemljišta. U toj godini sertifikovani su 39 organskih operatera (pogledajte Figura 1 i Tabela 1). Velika većina zemljišta se obrađuje pomoću LAB-a.

Tabela 1: Ključne brojke organske proizvodnje na Kosovu 2023

Država	Organska površina (ha)	Organski udeo (%)	Organski operateri
Kosovo	544	0.1	39

Izvor: MPŠRR (2024)

Tabela 2: Ključne brojke organskog uzgoja na Kosovu 2023. godine po grupama proizvoda (bez divljeg sakupljanja)

Grupa proizvoda	Organska površina (ha)	Obim proizvodnje (mt)	Broj Organskih operatera
LAB-ovi	298.19	1339.33	27
Pšenica	169.54	416.16	4
Orasi	22.80	4.00	2
Aronija	8.10	30.25	3
Malina	3.51	65.15	1
Tikvene semenke	2.96	73.00	1
Trešnje	0.15	0.05	1
Lucerna	39	-	1
Pečurke	-	12.95	2

Izvor: MPŠRR (2024)

U tabeli 2 je prikazana proizvodna površina i količina proizvoda, organski uzgajana na Kosovu u 2023. godini. Prema statistikama MPŠRR, LAB-ovi su imali vodeću ulogu u pogledu sertifikovane oblasti, koja se sledi od pšenice i oraha. U vezi sa proizvedenim količinama, LAB-ovi su one koje vode, zatim se prati od pšenice, tikvene semenke i maline.

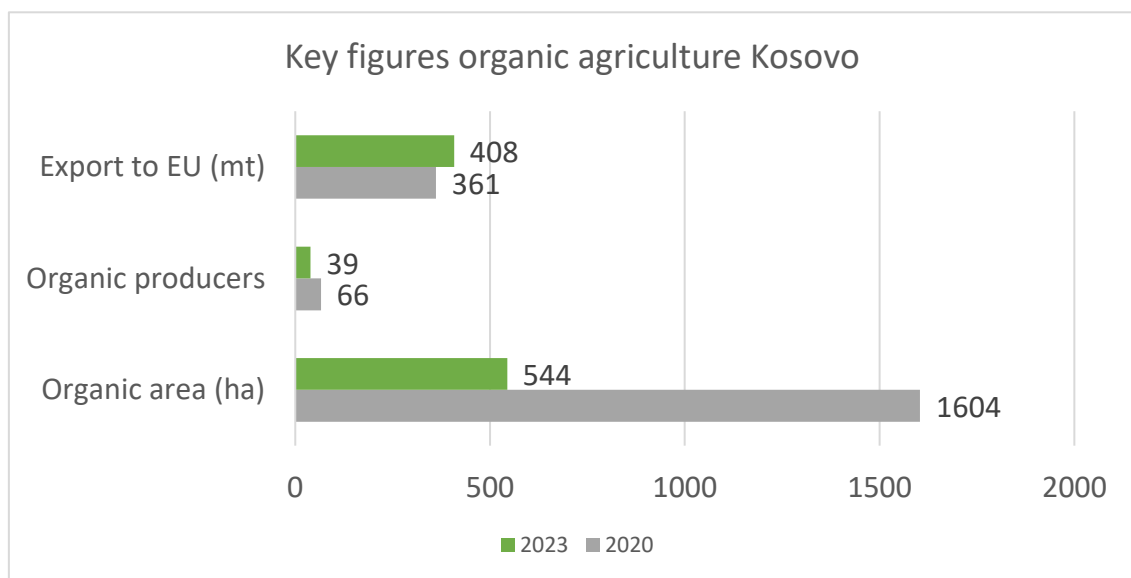


Figura 1: Razvoj organskih ključnih indikatora (pokazatelja) na Kosovu između 2020. i 2022. godine.

Izvor: Svet organske poljoprivrede (2024) i MPŠRR (2024)

Broj organskih proizvođača i organskih površina je smanjena između 2020. i 2023. godine, što je tendencija koja još uvek nije zaustavljena, iako je izvoz organskih proizvoda u EU u istom periodu znatno povećan (uglavnom zbog divljeg sakupljenog NDŠP-a).

Izveštaj *ORGANIKA – NDŠP LAB sektor 2023* koji je sprovedeno od udruženje Organika uz podršku konsultanta Basrim Hyseni-ja i finansirano od strane Swiss Contact na Kosovu, pruža dublji uvid u proizvodnju Ne-drvnih šumskih proizvoda (NDŠP) i Lekovitog aromatičnog bilja (LAB) i njegovo poslovno okruženje.

Prema studiji, okvirni uslovi za sektor organskog LAB-a i NDŠP-a se mogu opisati na sledeći način:

Zaposlenje

Postoji blagi pad zaposlenosti sa 298 radnika sa puno radno-vreme i 769 sezonskih radnika, što ukazuje na promenu prema zrelim starosnim grupama zaposlenih.

Sertifikacija

Broj Sertifikovanih operatera u organskoj proizvodnji je smanjen u odnosu na prethodne godine. Međutim i drugi sertifikati kao što su GLOBAL G.A.P, HACCP ili UTZ se delimično koriste za zadovoljavanje uvoznih tržišta.

Procesni kapaciteti

Iako su prerađivački kapaciteti ostali stabilni, postoji smanjenje u njihovo funkcionalno korišćenje.

Proizvodnja i prodaja

U 2023. godini prikupljeno je i prodato ukupno 2.621 tona NDŠP-a, i 118 tona LAB-a, čime je ostvaren ukupan prihod od 16,5 miliona evra.

Investicija

Uočene su ograničene investicije, uticane od nepostojanja šema grantova na Kosovu za 2023. godinu i oslanjanja aktera (stranaka) sektora na grantove. Međutim, operateri se pokušavaju usredsrediti (fokusirati) na povećanje produktivnosti, razvojem novih proizvoda, prodiranjem na nova tržišta, dodavanje vrednosti proizvodima kroz preradu, i promociju proizvoda na međunarodnom nivou.

Iseljavanje iz ruralnih sredina

Masovno iseljavanje (emigracija) omladine u urbana područja ili u inostranstvo predstavlja značajan izazov za razvoj sektora.

Ugovorena proizvodnja

Postoji povećana ugovorena proizvodnja od 14%, što ukazuje prelazak na više formalizovane prodajne aranžmane. Ugovorena proizvodnja i proizvodnja u organizovanoj grupi organskih operatera (npr. kao zadruge) će dobiti veći značaj u bliskoj budućnosti kako bi ulaganja u organsku proizvodnju i sertifikaciju bila pristupačna malim poljoprivrednicima (farmerima).

Na osnovu sopstvenih zapažanja i diskusija sa zainteresovanim stranama u prethodnim godinama na Kosovu, moraju se adresirati (uputiti) dodatna pitanja kako bi se opisali okvirni uslovi razvoja organskog sektora.

Nedostatak znanja i stručnosti

Postoji mnogo parametara kvaliteta, koji se moraju ispuniti u pogledu senzorskog, fizičkog, mikrobiološkog, hemijskog kvaliteta proizvoda, pravnih i sertifikovanih aspekata ili u pogledu primenjenih praksi nakon-žetve i materijala za pakovanje koji se koristi. Neispunjavanje zahteva može dovesti do odbijanja izvoznih proizvoda ili snižavanja cene i za posledicu može smanjiti motivaciju poljoprivrednika da nastave sa organskom proizvodnjom LAB-a.

Danas, u nekim ubranim proizvodima se nalazi ostaci *Tropan Alkaloida* ili *Pyrrolizidine Alkaloida* ili *Nikotina*, koji mogu štetiti ljudskom zdravlju prilikom konzumiranja.

Visoki troškovi i ekonomske prepreke

Organska sertifikacija može biti skupa, uključujući troškove inspekcije, tarife za sertifikaciju, i usklađenost sa ekološkim standardima. Ovi troškovi mogu odvratiti male poljoprivrednike od prelaska na organsku poljoprivredu, kada nijedan trgovac ili javna sredstva ne bi pokrili ove troškove. U nedavnoj prošlosti ti troškovi su bili pokriveni međunarodnim donatorskim projektima. Bez spoljne finansijske podrške bilo donatora ili kupaca je neizvesna, koliko će organskih farmera nastaviti sa sertifikovanom organskom proizvodnjom.

Osim toga, organska poljoprivreda (farmerstvo) često uključuje veće početne troškove zbog potrebe za organskim semenom/sadnicama, organskim đubrivima, i drugim sredstvima (inputima). Štaviše, organska poljoprivreda obično zahteva više radne snage, što može povećati ukupne troškove proizvodnje. A radni resursi nisu samo faktor

troškova, oni, kao što je ranije opisano, takođe nedostaju u mnogim ruralnim mestima gde se uzgoj LAB-a i divlje sakupljanje tradicionalno odvija.

Prema izvozniciima sa Kosova, finansijska likvidnost je takođe ozbiljan problem pošto kupci u inostranstvu plaćaju veoma kasno i pristup finansiranju na lokalnoj osnovi je ograničena.

Opšti pad divljeg sakupljanja

Krčenje šuma, degradacija zemljišta, i klimatske promene mogu smanjiti dostupnost i količinu po perimetru sakupljanja divljih sakupljenih NDŠP-a kao što su pečurke, LAB-ovi ili šumsko voće. Smanjenje tradicionalnog znanja o divljem sakupljanju i nedostatak ljudskih resursa u ruralnim područjima mogu rezultirati manjim brojem ljudi koji se bave održivom žetvom. Osim toga, mlađe generacije mogu biti manje zainteresovane za tradicionalnu praksu divljeg sakupljanja ili su manje upućene u nju ili čak nisu uopšte zainteresovane za prakticiranje divljeg sakupljanja.

Društveni i demografski faktori

Starija poljoprivredna populacija na Kosovu može biti manje voljna ili sposobna da usvoji nove tehnike organske poljoprivrede ili ulaže u nove vrste useva. Za mlađe poljoprivrednike ekonomske perspektive male proizvodnje LAB-a možda nisu dovoljno atraktivne. Osim toga, migracija u urbana područja ili druge zemlje radi boljih ekonomskih mogućnosti rezultira nedostatkom radne snage, što otežava održavanje radno intenzivnih praksi organske poljoprivrede ili divljeg sakupljanja.

Izgledi i pogled za sami sektor

U zaključku, sektor NDŠP-a i LAB-a na Kosovu pokazuje potencijal za rast i proširenje izvoza, ali se u ovom trenutku takođe suočava sa značajnim izazovima na strukturnoj, tehničkoj, radnoj i finansijskoj strani koje treba da se adresira (uputi).

5. Analiza međunarodnog tržišta

Proizvodi iz organskog uzgoja LAB-a i divljeg sakupljanja se uglavnom izvoze u Evropu. Izveštaj će stoga fokusirati razvoj izvoza i trgovine u ovaj region i trendove na organskom tržištu i među potrošačima u Evropi.

5.1 Ključne brojke organske proizvodnje u Evropi

U poslednje tri decenije, organska hrana i poljoprivreda rastu iz godine u godinu širom EU, i nastavlja se dalje. Organsko tržište EU je u prošlosti bilo vrlo dinamično sa stopama rasta koje su varirale od zemlje do zemlje.

U Evropi, 18,5 miliona hektara se organski upravljalo tokom 2022. godine, a na EU-i se brojilo 16,9 miliona hektara. Francuska ima vodeću poziciju u pogledu poljoprivrednog zemljišta pod organskim upravljanjem, sa skoro 2,9 miliona hektara, a slede Španija (2,7 miliona hektara), Italija (2,3 miliona hektara) i Nemačka (1,9 miliona hektara). Ove četiri zemlje zajedno čine više od polovine Evropskog ekološkog poljoprivrednog zemljišta.

Organsko poljoprivredno zemljište u Evropskoj Uniji stalno raste za oko 1% godišnje. Međutim, da bi se postigao vlastiti cilj EU da ima 25 posto organskog poljoprivrednog zemljišta do 2030. godine, bila bi potrebna godišnja stopa rasta od 10 posto. Ostaje neizvesno, ako će se domaća proizvodnja u EU značajno povećati za postizanje cilja ili ne, i sa time takođe samo-zadovoljiti u narednim godinama.

U 2022. godini organsko poljoprivredno zemljište u Evropi je činilo 3.7 posto od ukupnog poljoprivrednog zemljišta, dok je u Evropskoj Uniji, činilo 10.4 posto, dok posebno u Istočno-evropskim zemljama pristupnicama EU-e, organsko poljoprivredno zemljište predstavlja na znatno manji postotak.

U Evropi, gotovo polovina organskog poljoprivrednog zemljišta se koristi za ratarske kulture. Međutim, LAB-ovi koji se uzgajaju uglavnom na Kosovu, još uvek nemaju statističku relevantnost na strani proizvodnje u Evropskoj Uniji. Dakle, postoji potreba za uvozom LAB-a iz regiona van EU i zemalja kao što je Kosovo.

Što se tiče organskih farmi, postoji više od 480.000 organskih proizvođača u Evropi, sa skoro 420.000 u EU, sa najvećim brojem u Italiji (82,593). Broj proizvođača raste slično kao sertifikovana organska poljoprivredna zemljišta.

Postoje oko 92.000 organskih prerađivača u Evropi 2023. godine, sa tendencijama porasta takođe. Država sa najvećim brojem prerađivača je bila Italija (23.602).

Razvoj organskog sektora u Evropi se prati od značajne i ambiciozne podrške politika. U maju 2020. godine, Strategija Evropske Komisije od Farme do Viljuške spominje organsku hranu kao ključni sektor za postizanje prehrambenih ambicija Evropskog Zelenog Dogovora. U strategiji se navodi da "Tržište organske hrane je uređeno da nastavi da raste i da je potrebno dalje promovisati organsku poljoprivredu". Kao deo ove strategije, Komisija je objavila Organski akcioni plan 2021-2027, koji ima za cilj povećanje oba, potražnje i ponude organskih proizvoda.

5.2 Ključne brojke organskog tržišta u Evropi

Organsko tržište EU-e je dinamično sa stopama rasta koje variraju između različitih zemalja. Njegov opšti kontinuirani pozitivan razvoj je prouzrokovao kombinacijom

različitih faktora. Pored inovativnog karaktera organske hrane i poljoprivrede, sve veća podrška politikama i povećanje potražnje Evropskih građana za visokokvalitetnom, održivom proizvodnjom hrane, uprkos geopolitičkoj situaciji i ratu u Ukrajini koji je u toku.

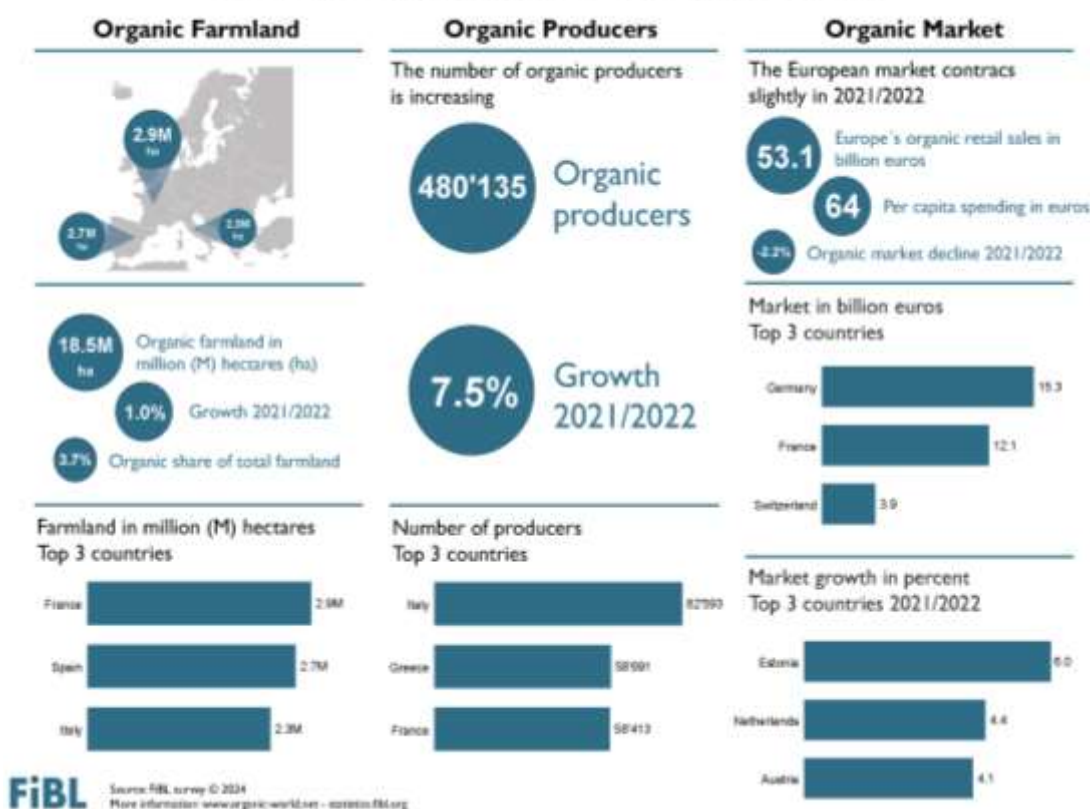
Organska maloprodaja u Evropi je procenjena 2022. godine na 53,1 milijardu evra, sa 45,1 milijardu evra u EU-u, što čini EU sa drugo najveće jedinstveno tržište organskih proizvoda u svetu, nakon Sjedinjenih Država. Nemačka je predvodila Evropsko tržište sa 15,3 milijarde evra u maloprodaji organskih proizvoda, što je čini drugim najvećim tržištem na svetu.

Na globalnom nivou, Evropske zemlje vode u udelu prodaje organske hrane u postotku na svojim tržištima hrane. Danska ima najveći udeo na svetskom organskom tržištu sa 12.0 posto, zatim je prati Austrija sa 11.5 posto, i Švajcarska sa 11.2 posto.

U 2022. godine, Evropski potrošači su u proseku trošili 64 evra na organsku hranu po osobi (EU: 102 evra). Potrošačka potrošnja po glavi stanovnika na organsku hranu se udvostručila u protekloj deceniji. Na vrhu liste su Švajcarski i Danski potrošači, koji su najviše potrošili na organsku hranu po osobi u godini, odnosno sa 437 i 365 evra.

U Figuar 2 je pružen pregled ključnih brojki organskog sektora i tržišta u Evropi.

Organic Agriculture in Europe 2022



Figuar 2: Pregled ključnih brojki organskog sektora i tržišta u Evropi. Izvor: FiBL

5.3 Evropa kao ciljani region za organski izvoz sa Kosova

Zbog veličine tržišta i njegove blizine, Evropa je najveće izvozno tržište za organske proizvode sa Kosova (EU i Švajcarska), posebno u zemljama Nemačkog govornog područja. Razlog za to nije samo veličina organskih tržišta u zemljama Nemačkog govornog područja. To je takođe zbog ličnih veza mnogih ljudi sa Kosova. Tokom rata, mnogi ljudi su pobjegli u zemlje Nemačkog govornog područja i tamo izgradili mrežu privatnih i poslovnih odnosa koja postoji i danas. Osim toga, dijaspora u ovim zemljama je posebno velika.

Kosovo je bilo na 78-om mestu svih izvoznih zemalja u EU u 2023. godine, u smislu obima trgovine. Pošto je većina izvezenih proizvoda uglavnom isušena i relativno lako polu-prerađeni LAB-i i NDŠP-i, međunarodno rangiranje bi bilo još više visoko u smislu vrednosti izvoza (nema dostupnih podataka o vrednosti na Evropskom nivou).

Tabela 3 ilustruje razvoj obima izvoza između 2018. i 2023. godine u EU. Glavne izvozne zemlje za Kosovo u 2023. godini su bile Nemačka, Austrija, Holandija i Hrvatska.

Tabela 3: Izvezene količine organskih proizvoda sa Kosova u EU u mt, odvojene po zemljama

Zemlja uvoza	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Nemačka	139	268	258	335	243	225
Austrija	86	79	72	61	43	78
Holandija	1	0	20	0	13	66
Hrvatska	0	0	0	37	50	30
Češka Republika	159	140	0	0	0	4
Poljska	0	0	0	0	3	2
Italija	0	0	3	9	0	2
Slovenija	0	0	0	40	18	0
Letonija	0	0	0	40	0	0
Belgija	99	0	0	0	0	0
Mađarska	60	0	0	0	0	0
Francuska	0	3	8	0	0	0
Ukupno	544	489	361	522	370	408

Izvor: EU TRACES, 2024

Analizirajući period između 2018. i 2023. godine, ukupni obim izvoza sa Kosova u EU je pao je sa 544 mt na 408 mt. Glavna kategorija izvoznih proizvoda sa Kosova su LAB-ovi sa 217 mt u 2023.godini. Ostale relevantne grupe proizvoda su bile borovnice, maline, koštice i sušeno voće (vidi Table 4). Iako je obim izvoza u EU pao između 2018. i 2023. godine, obim izvoza se povećao za većinu grupa proizvoda između 2020. i 2023. godine, ali varira iz godine u godinu.

Table 4: Pregled grupe proizvoda izvezenih sa Kosova u EU od 2020. do 2023. godine

Grupe proizvoda	2020	2021	2022	2023
LAB-ovi	208	328	222	217
Borovnice (vaccinium myrtillus)	20	40	13	66
Voće sa koštice, koštice i proizvodi od povrća	19	24	28	37
Maline	0	0	0	37
Sušeno voće	34	16	40	25
Sušene jabuke	2	25	22	12
Sušeno povrće	61	12	11	6
Začini, zdrobljeni	0	0	0	4
Divlji timijan	0	0	0	2
Zeleni čaj u direktnom pakovanju od > 3 kg	0	0	0	2
Bobice kleke i semenke anisa, badian, kima ili komorača	7	74	34	0
Uljane semenke i uljani plodovi	11	3	0	0
	361	522	370	408

Izvor: EU TRACES, 2024

Osim EU, Švajcarska je važno konačno ciljano tržište za organske proizvode sa Kosova sa 9.6 metričkih tona u 2023. godini. Glavni organski sertifikovani proizvodi koji se izvoze u Švajcarsku su menta, origano, cvet lipe i bobice kleke (vidi Tabela 5). Sve ukupno, obim izvoza u Švajcarsku je značajno smanjen između 2020. i 2023. godine za minus 45 posto pošto je glavni uvoznik odlučio da nastavi izvoznu vezu samo sa jednom kompanijom na Kosovu.

Tabela 5: Pregled grupa proizvoda izvezenih sa Kosova u EU od 2020. do 2023. godine

Proizvodi	2020	2021	2022	2023
Menta	2.4	0.1	1.2	2.4
Origano	8.7	2.3	3.1	2.0
Cvet lipe	0.0	0.0	1.0	1.5
Bobice kleke	0.0	0.0	0.0	1.0
Selen	0.0	0.3	1.2	0.7
Kamilica	0.0	0.0	0.0	0.6
Pepermint	0.0	3.3	3.4	0.6
Matičnjak (Melissa)	2.6	0.2	1.0	0.5
Lavanda (Lavendula)	0.0	0.0	0.0	0.2
Borovnice / Divlje sakupljanje	0.1	0.0	0.0	0.0
Cvet zove	0.0	0.8	2.0	0.0
Cvet Različka (Centaurea cyanus)	0.0	0.0	0.0	0.0
Praziluk pahuljice	2.6	0.0	0.0	0.0
Listovi sleza	0.0	0.1	0.0	0.0
Cvetovi sleza	0.1	0.0	0.1	0.0
Cveće nevena	0.9	0.0	0.0	0.0
Ukupno	17.4	7.1	13.1	9.6

Izvor: Bio Suisse, 2024

5.4 Konkurentna sredina za organske proizvode sa Kosova

U istraživanju organskih uvoznika o imidžu organskog izvoza sa Kosova 2020. godine, identifikovane su glavne uporedne slabosti i prednosti u poređenju sa drugim zemljama izvora. Pre svega identifikovane slabe tačke treba adresirati u merama razvoja kapaciteta za proizvođače i izvoznike.

Uporedne prednosti	Uporedne slabosti
- Zemlja izvora sa povoljnim cenama proizvoda - Povoljni klimatski i prirodni uslovi za uzgoj LAB-a i divlje sakupljanje	- Niži kvalitet proizvoda (uključujući probleme sa ostacima), - Niža pouzdanost i fleksibilnost izvoznika - Niži asortiman isporučenih organskih proizvoda sa Kosova

Glavne zemlje izvoza i uvoza organskih LAB-a

Na sledećim stranicama se uglavnom fokusiramo na izvoz organskih LAB-a u EU-u.

Prema *EU Traces*, Kosovo uglavnom izvozi LAB-ove u Nemačku i Austriju (vidi Tabela 6).

Tabela 6: Glavne zemlje EU uvoznice organskih LAB-a sa Kosova između 2018 – 2023. godine sa obimom izvoza u mt

Zemlja uvoza	2020	2021	2022	2023
Nemačka	145	254	181	172
Austrija	59	49	38	32
Hrvatska	0	16	0	5
Češka	0	0	0	4
Poljska	0	0	3	2
Italija	3	9	0	2
Bugarska	0	0	0	0
Holandija	0	0	0	0
ukupno	207	328	222	217

Izvor: EU TRACES

Kako bi se izvršila analiza konkurencije sa izvozniciima LAB-a iz drugih zemalja, u sledećem koraku, glavni izvoznici organskih LAB-a u EU, su navedeni u Tabela 7. U analizi ćemo se kasnije fokusirati samo na druge zemlje Zapadnog Balkana, jer su one direktno uporedive u proizvodnim i logističkim uslovima.

Tabela 7: Glavne zemlje izvoznice organskih LAB-a u EU između 2018. – 2022. godine sa obimom izvoza u mt

Zemlja izvoza	2018	2019	2020	2021	2022
Albanija	684	883	877	1'106	943
Gruzija	112	114	181	190	268
Bosna i Hercegovina	299	233	360	301	254
Kosovo	200	266	207	328	222
Ukrajina	23	21	43	96	171
Srbija	63	83	57	47	62
Moldavija, Republika	0	1	8	42	41
Republika Severna Makedonija	5	22	0	2	4

Izvor: EU Traces

U pogledu obima izvoza, Albanija je glavni izvoznik u EU, a slede Gruzija i Bosna i Hercegovina. Kosovo sledi na 4-tom rangu. Dok je u Istočno-evropskim zemljama kao što su Gruzija, Ukrajina i Republika Moldavije, obim izvoza povećan tokom proteklih godina, u zemljama Zapadnog Balkana, uključujući Kosovo, obim izvoza stagnira ili čak opada.

U narednim paragrafima biće ilustrovano u koje zemlje Albanija, Bosna i Hercegovina i Srbija izvoze LAB-e. Ova analiza daje indikaciju još uvek neistraženih ili nedovoljno korišćenih ciljanih zemalja za izvoz sa Kosova.

Analiza konkurencije - Gde Albanija izvozi svoje organske LAB-e?

Pošto je Albanija najveći izvoznik organskih LAB-a u EU, i susedna zemlja Kosova, ona je takođe delimično partner, ali i glavni konkurenta Kosovu u izvozu organskih LAB-a na Evropsko tržište. Tabela 8 pokazuje u kojim zemljama EU-je, Albanija isporučuje LAB-ove.

Tabela 8: Glavne zemlje EU uvoznice organskih LAB-a iz Albanije između 2018. – 2022. godine sa obimom izvoza u mt

Zemlja uvoza	2018	2019	2020	2021	2022
Nemačka	400	510	485	570	501
Francuska	126	169	75	110	120
Austrija	78	116	124	150	112
Grčka	2	11	6	35	41
Poljska	3	17	39	41	39
Hrvatska	18	30	24	76	38
Holandija	22	12	86	31	37
Italija	20	7	18	79	33
Češka Republika	0	10	11	8	21
Španija	14	0	9	6	0
Belgija	0	0	0	0	2
Ukupno	684	883	877	1'106	943

Izvor: EU TRACES

Organski sertifikovani LAB-ovi iz Albanije se uglavnom izvoze u Nemačku, Francusku i Austriju. Dakle, osim Nemačke i Austrije, za Kosovo bi i Francuska mogla postati potencijalno važan preuzimač organskih LAB-a. Ostale zemlje koje takođe uvoze organske proizvode iz Albanije su npr. Grčka, Poljska, Holandija, Italija i Češka.

Analiza konkurencije - Gde Bosna i Hercegovina izvozi svoje organske LAB-e?

Tabela 9 pokazuje u kojim zemljama EU-e, Bosna i Hercegovina isporučuje LAB-ove.

Tabela 9: Glavne zemlje EU uvoznice organskih LAB-ova iz Bosne i Hercegovine između 2018. – 2022. godine sa obimom izvoza u mt

Zemlja uvoza	2018	2019	2020	2021	2022
Nemačka	236	160	269	204	183
Slovenija	0	0	0	0	20
Francuska	20	29	41	52	19
Austrija	0	0	18	14	12
Hrvatska	17	30	25	30	11
Španija	0	0	0	0	5
Švedska	8	0	0	0	0
Poljska	10	0	3	0	0
Italija	8	13	3	0	3
ukupno	299	233	360	301	254

Izvor: EU TRACES

Organski sertifikovani LAB-ovi iz Bosne i Hercegovine se uglavnom izvoze u Nemačku, Sloveniju, Francusku, Austriju i Hrvatsku.

Analiza konkurencije - Gde Srbija izvozi svoje organske LAB-ove?

Tabea 10 pokazuje u kojim zemljama EU-e, Srbija isporučuje LAB-ove.

Tabea 10: Glavne zemlje EU uvoznice organskih LAB-ova iz Srbije između 2018. – 2022. godine sa obimom izvoza u mt

Zemlja uvoza	2018	2019	2020	2021	2022
Nemačka	49	68	27	33	40
Danska	0	0	27	13	13
Francuska	0	0	2	0	5
Italija	0	0	0	0	3
Slovenija	0	7	0	0	0
Austrija	2	8	1	0	0
Belgija	0	0	0	1	0
Češka Republika	12	0	0	0	0
ukupno	63	83	57	47	62

Izvor: EU TRACES

Organski sertifikovani LAB-ovi iz Srbije se uglavnom izvoze u Nemačku, Dansku, Francusku i Austriju.

Analiza tri glavne konkurentne zemlje za Kosovo sugerise da pored trenutno fokusiranih ciljanih tržišta, zemlje poput Francuske ili Danske, ali i susedne zemlje u regionu Balkana mogu biti buduća tržišta za LAB i NDŠP sa Kosova.

6. Trendovi i brojke glavnih ciljanih tržišta za organske proizvode sa Kosova

Sledeća pot-poglavlja opisuju veličinu, dinamiku, karakteristike i trendove glavnih ciljanih zemalja.

6.1 Nemačka

U poslednjih godina, inflacija i rastući troškovi života su ograničili snagu kupovine Nemačkih potrošača. U 2022. godini prodaja organskih proizvoda je blago opala. Ali, nakon jedne godine konsolidacije tržišta i blagog pada organske maloprodaje, u godini 2023. Nemačko organsko tržište je ponovo počelo da raste. Organski promet je porastao na vrednost od 16 milijardi evra (vidi Figura 3). Ovo se uklapa sa organskom tržišnim udelom od 6.3%. Ovo čini Nemačku, kao najvećim organskim tržištem u Evropi, i kao drugo (2) najveće organsko tržište na svetu.

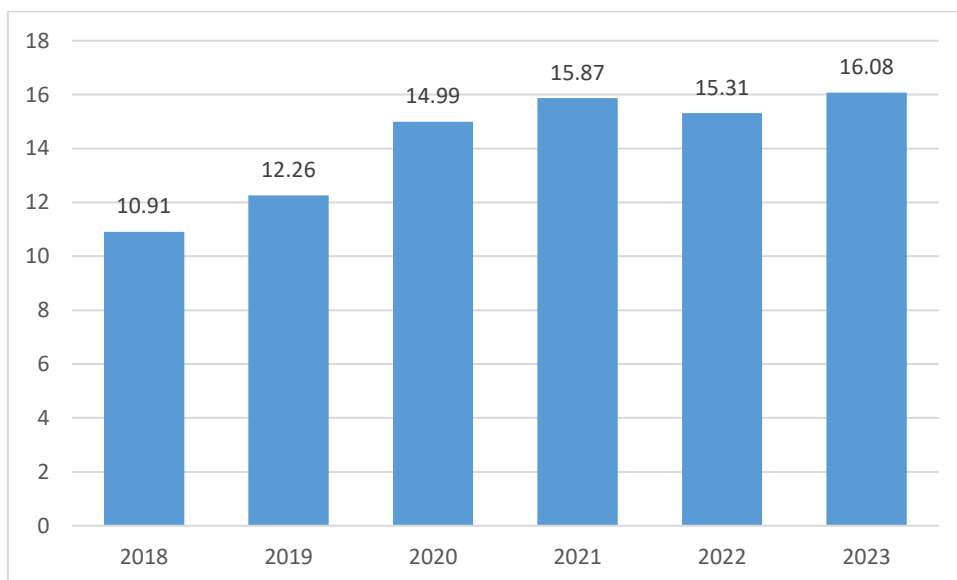


Figura 3: Razvoj organske maloprodaje između 2018. - 2023. godine u Nemačkoj (u milijarde evra). Izvor: AMI 2024

Iako je Nemačko tržište ponovo pokazalo tendencije rasta u 2023. godini, većina potrošača organske proizvodnje ostaje svesna cena i nastoji da kupuju organske proizvode na mestima gde se nude po relativno niskim cenama (npr. diskonti kao što su Aldi i Lidl, i apoteke ili pokazuju veću sklonost prema organskim proizvodima jeftinijih organskih trgovačkih marki umesto skupljih marki organskih proizvođača – vidi Figura 4). Kao posledica toga, takođe održava visoki pritisak cena na snabdevaće (dobavljaće).

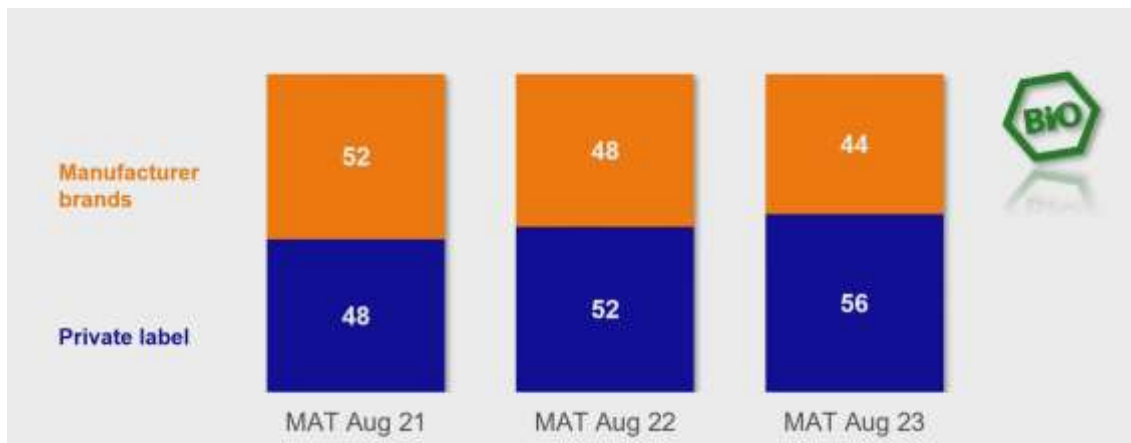


Figura 4: Razvoj tržišnih udela između fabrikanta/proizvođača organskih brendova i maloprodajnih organskih trgovačkih marki (privatnih brendova). Izvor: AMI 2024

Figura 5 ilustruje tržišne kanale kupovine organskih proizvoda u Nemačkoj. Uglavnom supermarketi/diskonta su stekli tržišne udele, dok su ostali kanali distribucije takođe porasli, ali samo na minimalnom nivou.

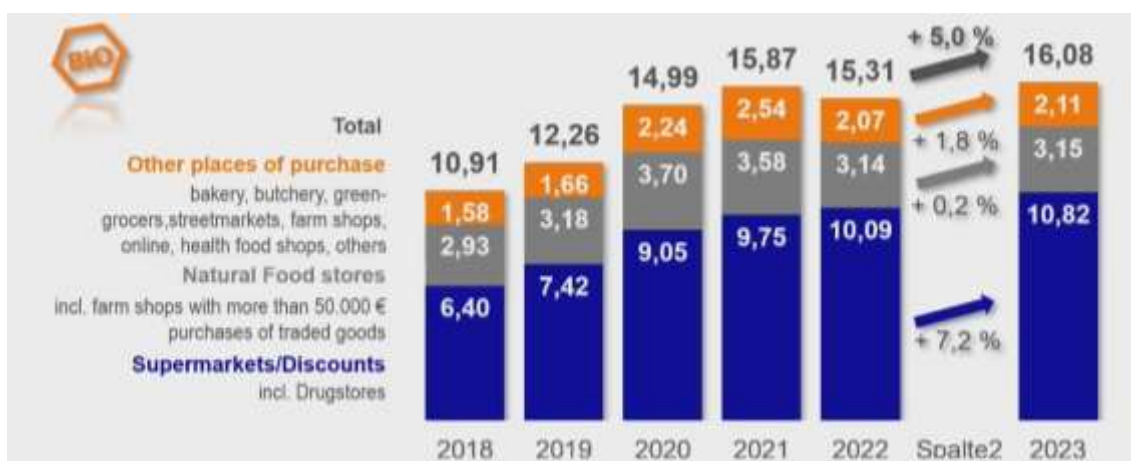


Figura 5: Pregledi o organskim troškovima potrošača po kanalima tržišta, Izvor: AMI, 2024.

Učešće (udeo) organskog tržišta u Nemačkoj je palo između 2020. i 2023. godine sa 6.8% na 6.2%, iako su troškovi za organske potrošače porasli sa 14,99 milijardi evra na 16,08 milijardi evra u istom periodu. Razlog neslaganja između oba indikatora (pokazatelja) se može objasniti različitim razvojem cena konvencionalnih i organskih proizvoda. Konvencionalne cene proizvoda su porasle u ovom periodu više od cena organske hrane, što je omogućilo smanjenje tržišnih udela organskih proizvoda, iako su troškovi potrošača za organsku hranu bili veći.

Nedavni razvoj

- Inflacija i visoki troškovi života smanjuju snagu kupovine. Prema nedavnom istraživanju, domaćinstva koja sebi mogu priuštiti gotovo sve su 38% ukupne populacije, što je manje nego u periodu pre početka Covida i inflacije (vidi Figura 6).
- Promena kanala distribucije – više diskonta i apoteka kao preferiranih mesta za kupovinu organskih proizvoda. Specijalizovane organske prodavnice dalje gube tržišni udeo.
- U vezi grupe proizvoda, najviše rastu mlečni proizvodi i mesni proizvodi, osnovani na bilje.
- Očigledno veća prodaja proizvoda privatnih marki, poput Bioland i Naturland, jer diskonti Aldi i Lidl promovišu ove brendove u vlastitim asortimanima.
- Organske i konvencionalne potrošačke cene se sastaju zbog snažnijeg rasta cena konvencionalnih proizvoda.
- Stopa promene na organsku poljoprivredu ostaje na niskom nivou.
- Mnogo neizvesnosti za organski sektor u vezi razvoja troškova, zakonske regulative i subvencija.
- Cene organskih proizvođača su ostale stabilne (npr. svinjetina, mlečni proizvodi, jaja) ili su čak pale (npr. žitarice).

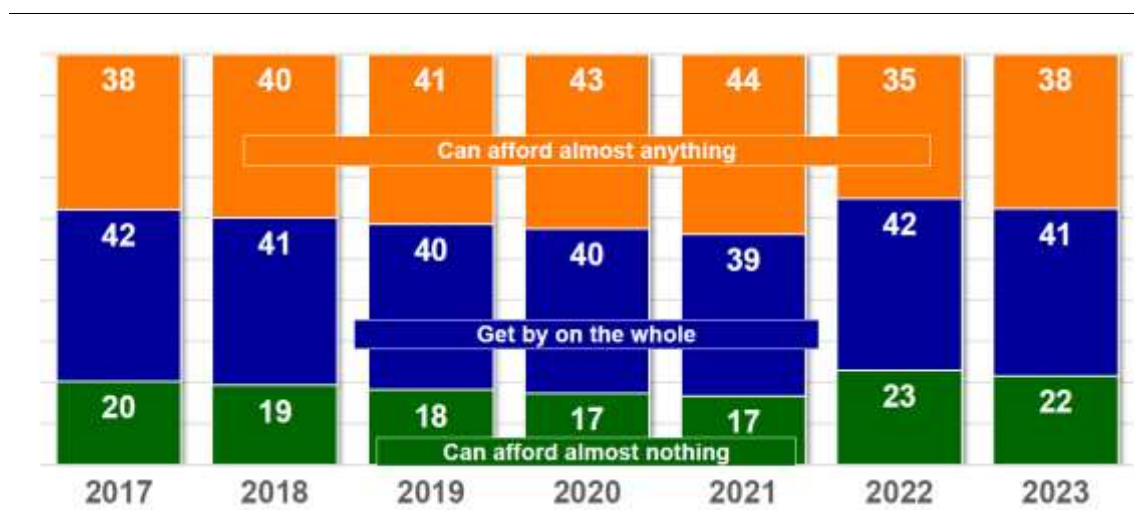


Figura 6: Samo-procena finansijske situacije između 2017-2023. godine, Udeo svih domaćinstava u Nemačkoj u %.
Izvor: AMI zasnovan na GfK

Trenutne brojke su očigledne: uprkos blagom rastu, organski sektor u Nemačkoj je još uvek daleko od ambicioznih ciljeva Nemačke vlade: do 2030. godine da se pokrije 30 posto organskog zemljišta poljoprivredno korišćenog područja.

Spisak Nemačkih uvoznika organskih LAB-a i NDŠP-a se može naći u Prilog (Aneks).

6.2 Švajcarska

U 2023. godini, Švajcarski potrošači su nastavili posezati (tražiti) za organske proizvode uprkos smanjenom raspoloženju potrošača (inflacija, rastuće cene). Tržišni udeo u trgovini na malo se povećao i sada iznosi 11.6% (2022.: 11.2%). Ukupna organska prodaja, uključujući specijalizovane prodavce na malo, direktni marketing i druge kanale prodaje je iznosila oko 4,1 milijardu evra u 2023. godini, u upoređenju sa 3,9 milijardi evra u 2022. godini. Stoga, vidimo dugoročni trend prema više organske prodaje na tržištu hrane u Švajcarskoj kao neprekinut.

Dva dominantna kanala distribucije organskih proizvoda u Švajcarskoj su maloprodajni lanci Coop (42.5% tržišnog udela) i Migros (32.8% tržišnog udela) već decenijama. Svi ostali kanali, uključujući diskonte i organske prodavnice, imaju samo marginalnu (periferijsku) ulogu na Švajcarskom tržištu (vidi Figura 7).

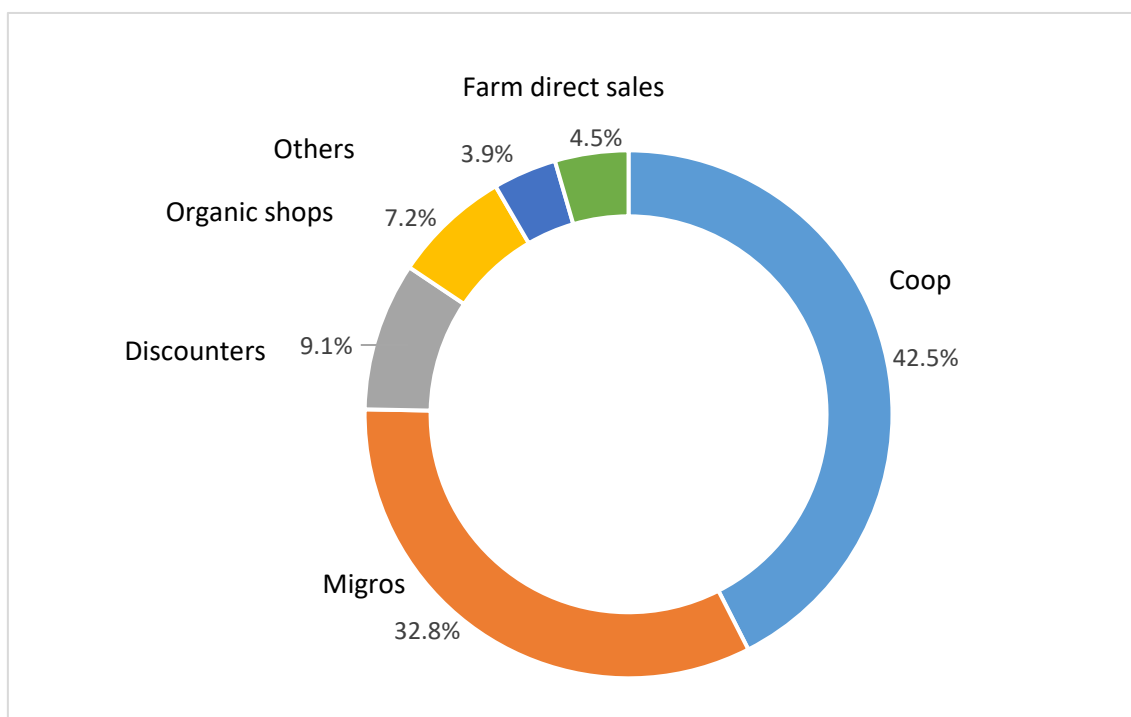


Figura 7: Pregled kanala distribucije organskih proizvoda u Švajcarskoj 2023. godine. Izvor: Bio Suisse

Postoje brojni registrovani uvoznici organskih proizvoda u Švajcarskoj, uključujući LAB-ove i NDŠP-a, koji su prerađivači ili izvorni proizvođači u ime organskih prodavaca na veliko ili maloprodajnih lanaca.

Spisak Švajcarskih uvoznika organskih LAB-ova i NDŠP-a se može naći u Prilog (Aneks).

6.3 Italija

U Italiji 2023. godine, tržište organske hrane je iznosilo 5,5 milijardi evra i u upoređenju sa drugim zemljama je pokazalo porast sa više od 5% (vidi Figura 8). Najviše organskih proizvoda je prodato preko supermarketa i diskonta sa 45% tržišnog udela. Najveću dinamiku su zabeležili i supermarketi i diskonti, sa rastom od oko 8%.

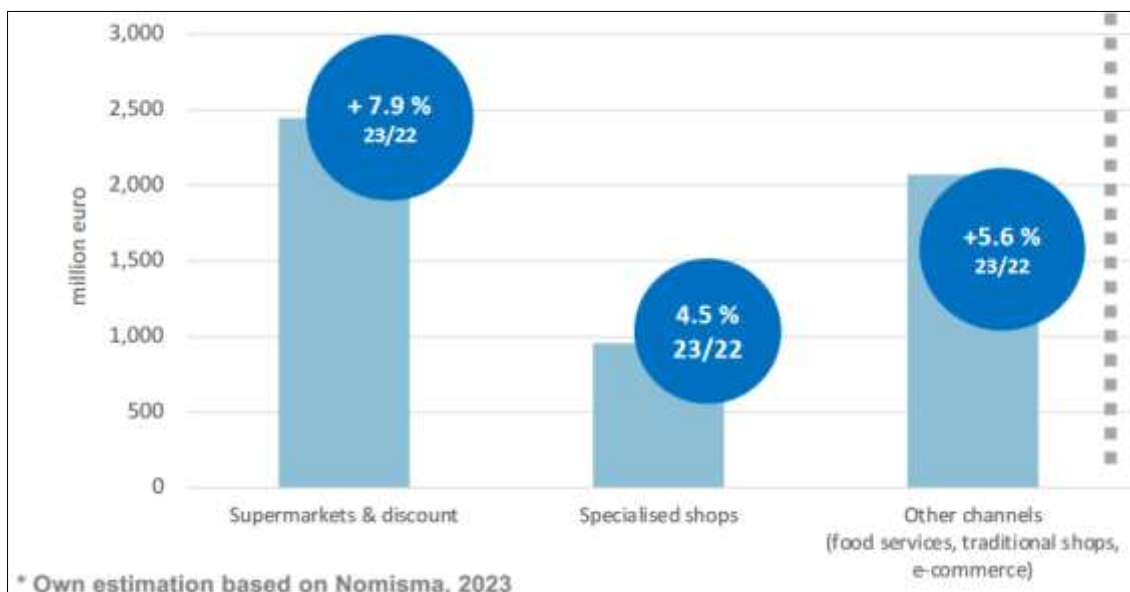


Figura 8: Prodaja organske hrane u Italiji 2023. godine. Izvor: Universita Politecnica Delle Marche

Organski tržišni udeo je dostigao 2023. godine postotak od 3.3% (vidi Figura 9).

Signali o oporavku tržišta dolaze i iz supermarketa i iz specijalizovanih prodavnica. Međutim, najveći deo rasta vrednosti u 2023. godini je bio prouzrokovan inflacijom/povećanim cenama organske hrane i porast organskog tržišta je bio niži od ukupnog rasta tržišta hrane u smislu vrednosti. Domaći tržišni stručnjaci su takođe primetili da je 2023. godine, po prvi put smanjen asortiman organskih proizvoda u supermarketima.

Spisak Italijanskih uvoznika organskih LAB-ova i NDŠP-a se može naći u Prilog (Aneks).

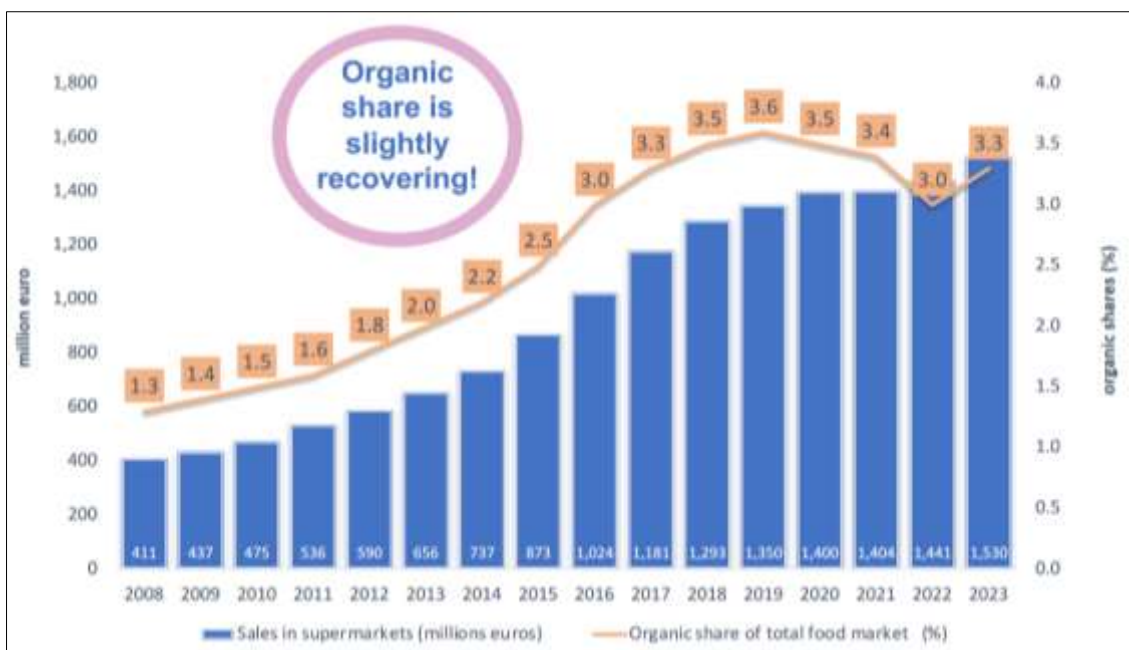


Figura 9: Razvoj prodajnih vrednosti i tržišnih udela u supermarketima u Italiji između 2008. i 2023. godine. Izvor: Università Politecnica Delle Marche, na osnovu podataka AC Nielsen

6.4 Francuska

Nakon dugog perioda porasta tržišta 2022. godine, organska prodaja u Francuskoj je po prvi put pala za skoro 5%. Ipak, Francuska ostaje 2-go najveće Evropsko organsko tržište i dostigla je 12,08 milijardi evra (vidi Figura 10). Dalje, 715 miliona evra su bili namenjeni prodaji preko kantina i restorana. Ovaj način distribucije je snažno u porastu uprkos tendencijama konsolidacije na drugim tržišnim kanalima u Francuskoj.

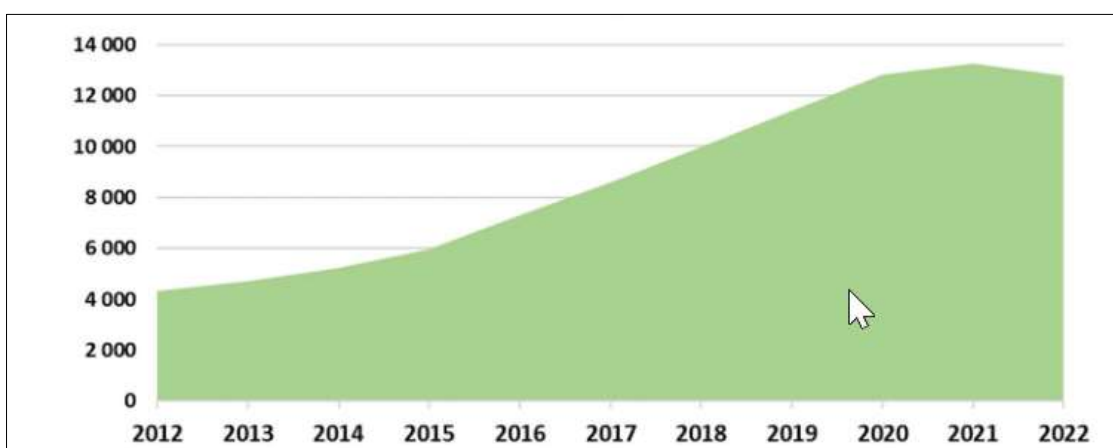


Figura 10: Razvoj organske maloprodaje u Francuskoj između 2012. i 2022. godine. Izvor: Agence Bio

Glavni kanali distribucije organskih proizvoda su supermarketi i organske prodavnice, koje čine oko 80% ukupne maloprodaje (vidi Figura 11). Tržišni udeo organskih proizvoda u 2022. godini je bio 6.1%

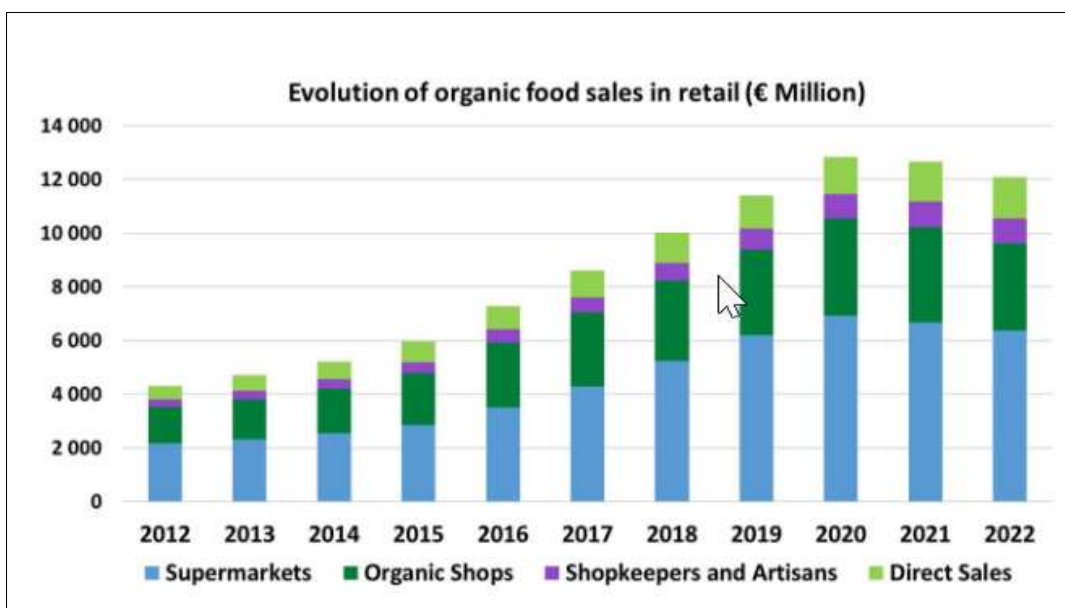


Figura 11: Razvoj prodaje organske hrane u Francuskoj između 2012. i 2022. godine, putem kanala distribucije.
Izvor: Agence Bio

Takođe u 2023. godini, nastavljen je trend konsolidovanog ili čak blagog pada tržišta organskih proizvoda (-2,3%). Ali lokalni tržišni stručnjaci predviđaju ponovno povećanje potražnje nakon tog perioda konsolidacije.

Spisak Francuskih uvoznika organskih LAB-ova i NDŠP-a se može naći u Prilog (Aneks).

6.5 Odgovor od intervjuisanih uvoznika iz Evropskih ciljanih zemalja

Kao deo studije, obavljeni su intervjui sa različitim uvoznicima organskih LAB-ova i NDŠP-a sa Kosova.

Sledeće činjenice su sastavljene kao odgovor Evropskih kupaca.

Uvoznici koji su godinama izgradili tržišne odnose sa snabdevačima (dobavljačima) na Kosovu, su identifikovali nekoliko izvoznika, sa kojima blisko sarađuju na relativno

visokom nivou zadovoljstva. Takođe je spomenuto da su odnosi sa drugim izvoznicima sa Kosova u prošlosti morali biti prekinuti zbog stalnih problema kvaliteta.

Uvoznici izveštavaju o porastu obima kupovine LAB-a ili NDŠP-a sa Kosova, sa 20-30% u periodu između 2020. i 2023. godine, i očekuju se kontinuirani porast od 10-30% do 2025. godine. Ali je takođe navedeno, da bi čak i veći obim kupovine bio moguć za izvoznike sa Kosova i mogu se ugovoriti novi snabdevači (dobavljači) u slučaju prilagođenih očekivanja cena i poboljšanja kvaliteta na strani snabdevača (dobavljača).

Kada su uvoznici bili pitani o najvećim izazovima u uvozu LAB-a sa Kosova, oni su naveli da su ostaci nikotina, pesticida kao i PA glavni ograničavajući faktori kvaliteta. U upoređenju sa drugim zemljama snabdevačima LAB-a i NDŠP-a, navodi se da su Zapadno-Evropske zemlje poput Nemačke, Austrije su merila u pogledu kvaliteta proizvoda. Međutim, čini se korisnim i upoređenje sa zemljama Zapadnog Balkana, posebno u pogledu divlje berbe: Bosna i Hercegovina je u poslednje vreme bila relativno dobro u pogledu organske usklađenosti i integriteta (npr. spominje se da su Albanija i Bugarska kritičnije zemlje). Kosovo se smatra među TOP 3 na rang listi zemalja Zapadnog Balkana. Međutim, takođe se navodi da samo nekoliko izvoznika ispunjava zahteve uvoznika u pogledu kvaliteta, cene ili logistike u ovom trenutku.

Jedan potencijalni uvoznik je takođe naveo, zašto su trgovinski odnosi sa izvoznicima sa Kosova još više propali. U jednom slučaju, tražena količina je bila prevelika za posebno traženi proizvod. Drugi razlog je bio, što uvoznik ne prihvata ponuđenu isporuku avio-tereta zbog ekoloških razloga. U nekim slučajevima, očekivanja cena su bila vrlo različita, a na kraju su i nedostatak odgovora i opšti problemi u komunikaciji prijavljeni kao razlog neuspeha.

Konačno, uvoznici su takođe upitani o temama za obuku za operatere LAB/NDŠP, kako bi povećali uspeh u njihovim izvoznim poslovima. Sledeće teme su se najčešće spominjale:

- Efikasna kontrola korova
- Upravljanje nakon-žetve
- HACCP (kako bi se izbegla bilo kakva kontaminacija sa TA/PA, nikotinom, pesticidima)
- Komunikacijske / pregovaračke veštine.

Može se zaključiti da postoji potencijalna i rastuća potražnja u Evropi za sertifikovanim organskim LAB-ima i NDŠP-a sa Kosova, pod pred-uslovom prilagođenih poslovanja, kvaliteta i šeme cena.

7. Trendovi na tržištu za LAB i NDŠP

Tržišna potražnja za prirodnim i organskim proizvodima nastavlja da raste. Međutim, porast će biti sporiji nego prethodnih godina, i takođe generalna potreba obima organskog uvoza u Evropi će se blago smanjiti iz različitih razloga.

Ipak, sledeći trendovi ukazuju na snažno i evolutivno tržište za organske LAB-ove, sa mogućnostima za porast, posebno za proizvođače i brendove koji se mogu uskladiti sa potrošačkim vrednostima u vezi sa zdravljem, održivošću i etičkim izvorima.

Tržište organskih LAB-a i NDŠP-a, u Evropi je pod uticajem nekoliko ključnih trendova koji odražavaju rastući interes potrošača za zdravlje, blagostanje i održivost.

Održiv i etički izvor

Održivost je glavna briga za Evropske potrošače. Postoji rastuća potražnja za organskim LAB-ima i NDŠP-ima koji se beru na održiv način, bez oštećenja šuma ili biodiverziteta.

Zdravstvena svest

Evropski potrošači sve više traže prirodne i organske proizvode zbog rastuće svesti o zdravlju i blagostanju. Ovo pokreće potražnju za organskim LAB-ima i NDŠP-ima u različitim industrijama, uključujući hranu i piće, kozmetiku i farmaceutske proizvode.

Proizvodi sa čistim oznakama

Postoji jaka sklonost prema proizvodima sa čistim ili prirodnim oznakama, što znači manje aditiva i hemikalija, što podržava potražnju za organskim LAB-ima i NDŠP-ima kao sastojcima.

Biljni lekovi

Popularnost biljnih lekova i suplemenata je u porastu, podstaknuta sklonošću prema prirodnim lekovima u odnosu na sintetičke supstance. Organski LAB-ovi su ključni sastojci ovih proizvoda.

Funkcionalna hrana i nutricionisti

Tržište funkcionalne hrane, koje uključuje hranu sa dodatnim zdravstvenim prednostima, se širi u Evropi. Organski LAB-i i NDŠP-i se često koriste u ovim proizvodima zbog svojih zdravstvenih svojstava. LAB-i se sve više koriste kao sastojci u funkcionalnoj hrani (npr. hrana sa dodatnim zdravstvenim koristima) i pićima. Popularni primeri uključuju biljne čajeve, energetske table, i pića sa ulivanim biljnim ekstraktima poput kurkume, pepermintu i kamilice.

Takođe, nutraceutici dobivaju sve veću važnost na tržištu. LAB-i su bitne komponente na rastućem tržištu nutraceutika. Mnoge biljke i trave se promovišu zbog svojih zdravstvenih koristi, kao što su poboljšanje varenja, smanjenje stresa, ili poboljšanje kognitivnih funkcija.

Porast tržišta esencijalnih ulja

Sve je veći interes za aroma-terapiju i upotrebu esencijalnih (eteričnih) ulja, gde je organski izvor prioritet. Esencijalna ulja dolaze iz biljaka poput timijana, origana, i mente su popularna i za ličnu negu i za primenu blagostanja.

Rast tržišta prirodne kozmetike

Evropski potrošači sve više favorizuju prirodnu kozmetiku, pri čemu LAB-i, kao što su lavanda, ruzmarin, i aloje vera igraju značajnu ulogu. Kozmetička industrija u Evropi prati ovaj potrošački trend i sve više prelazi na prirodne i organske sastojke. Ovi sastojci se smatraju sigurnijim i održivijim u upoređenju sa sintetičkim hemikalijama.

Briga za životnu sredinu

Evropski potrošači su veoma svesni uticaja svojih kupovina na samu sredinu. Postoji snažna potražnja za organski uzgojenim LAB-ima koji su održivi i etički proizvedeni, podržavajući biodiverzitet i prakse pravedne trgovine.

Diverzifikacija proizvoda

Kompanije inoviraju razvijajući nove proizvode zasnovane na LAB-ima, uključujući nove dijetetske suplemente, napitke i proizvode za negu kože, kako bi zadovoljili specifične zdravstvene potrebe i preferencije.

Lokalni izvori i kratki lanci nabavke

Iz različitih razloga, postoji rastući pokret prema nabavci LAB-a i NDŠP-a lokalno u Evropi. Ovaj trend je vođen željom da se smanji ugljeni otisak i osigura sledovanje proizvoda. Nadalje, Evropski potrošači sve više preferiraju proizvode koji podržavaju male lokalne farmere i tradicionalne tehnike žetve, posebno u Mediteranskim i Alpskim regionima.

Proizvodi za jačanje-imuniteta

Pandemija COVID-19 je dovela do povećanog interesa za proizvode za koje se veruje da podržavaju imunološko zdravlje, kao što su određeni LAB-ovi poput rudbekija (ehinaceje) i bazge (elderberry).

Ovi trendovi ukazuju na snažno i razvijajuće tržište za organske LAB-ove i NDŠP u Evropi, sa značajnim mogućnostima za porast, posebno za proizvođače i brendove koji se mogu uskladiti sa potrošačkim vrednostima u vezi sa zdravljem, održivošću i etičkim izvorima.

Strogi regulatorni i sigurnosni standardi

Evropska Unija sprovodi više strože regulatorne okvire za organsku proizvodnju i sertifikaciju LAB-a i NDŠP-a u skladu sa EU 2018/848. Usklađenost sa ovim propisima je ključna za ulazak na tržište. Osim toga uvoznici traže visoke standarde kvaliteta i sigurnosti. Proizvodi moraju ispunjavati stroge standarde kvaliteta, uključujući sertifikate o kvalitetu i održivosti (GLOBAL G.A.P HACCP, UTZ), kako bi dobili bolji pristup Evropskom tržištu. Takođe, proizvodi moraju biti slobodni bilo koje TA/PA i drugih štetnih ostataka.

Uticaj klimatskih promena i gubitak biodiverziteta

Klimatske promene utiču na dostupnost NDŠP-a i LAB-a, posebno u ranjivim ekosistemima kao što su šume. Prakse održivog upravljanja su ključne da bi se sprečavalo prekomerne-žetve i održavanje biodiverziteta. Postoji porast svest u vezi uloge NDŠP-a i LAB-a, u očuvanju biodiverziteta. Evropa vidi inicijative za očuvanje domaćih (autohtonih) vrsta i promovisanje održivog korišćenja šumskih resursa.

8. Pogled i poslovna perspektiva

Kako se zaključuje u studiji, sektor za Ne-Drvene Šumske Proizvode (NDŠP) i Lekovito Aromatično Bilje (LAB) na Kosovu predstavlja obećavajuću perspektivu za porast i proširenje izvoza, posebno na Evropsko tržište. Potencijal za povećanu potražnju za sertifikovanim organskim LAB-a i NDŠP-a sa Kosova zavisi od prilagođavanja šema kvaliteta i cena koje ispunjavaju očekivanja Evropskih uvoznika.

Evropsko tržište i dalje pokazuje sve veći zainteresovanje za organske proizvode, vođena potrošačkim trendovima prema održivom izvoru, zdravstveno osvešćenoj potrošnji, i potražnji za proizvodima sa čistim oznakama. Ovo predstavlja značajnu priliku za Kosovske proizvođače.

Međutim, sektor se takođe suočava sa značajnim izazovima, posebno na radnom i finansijskom frontu. Stareća poljoprivredna populacija na Kosovu može biti manje sklona usvajanju novih tehnika organske poljoprivrede, a mlađe generacije možda neće smatrati ekonomske izglede male proizvodnje LAB-a dovoljno atraktivnim. Osim toga, migracija u urbana područja ili u druge zemlje radi boljih ekonomskih mogućnosti

dovodi do nedostatka radne snage, što je ključno za održavanje radno-intenzivnih praksi organske poljoprivrede ili divljeg sakupljanja.

Za adresiranje (upućivanje) ovih izazova i iskoristiti tržišne mogućnosti, izveštaj predlaže fokus na nekoliko ključnih područja:

Standardi kvaliteta i sigurnosti

Kosovski proizvođači moraju osigurati da njihovi proizvodi ispunjavaju stroge standarde kvaliteta i sigurnosti koje zahteva tržište EU. Ovo uključuje efikasnu kontrolu korova, implementaciju HACCP sistema kako bi se izbegla kontaminacija i pridržavanje pravnih i sertifikovanih aspekata.

Ulaganje u proizvodnju i sertifikaciju

Očekuje se da će pomak ka formalizovanjem prodajnim aranžmanima, kao što su ugovorena proizvodnja i organizovane grupe organskih operatera, dobiti na značaju. To će pomoći da ulaganja u organsku proizvodnju i sertifikaciju budu pristupačnija za male poljoprivrednike.

Obuka i izgradnja kapaciteta

Postoji potreba za obukom u oblastima kao što su efikasna kontrola korova, HACCP i komunikacijske/pregovaračke veštine kako bi se poboljšao uspeh izvoznih poslova. Ovo će pomoći operaterima da bolje razumu i ispune zahteve Evropskog tržišta.

Diverzifikacija tržišta i razvoj proizvoda

Kompanije u sektoru planiraju da se fokusiraju na povećanje produktivnosti, razvoj novih proizvoda, prodiranje na nova tržišta, dodavanje vrednosti kroz preradu i promociju proizvoda na međunarodnom nivou. Ova diversifikacija može pomoći u smanjenju rizika i povećanju tržišnog udela.

Referisanje

- Bio Suisse (2024): Lični podaci o količinama organskog uvoza sa Kosova. Basel.
- Izveštaji o tržištu EU: https://agriculture.ec.europa.eu/cap-my-country/performance-agricultural-policy/studies-and-reports/analytical-briefs/market-analyses-and-briefs_en
- Hyseni, Basri (2024): Studija sektora Ne-Drvnih Šumskih Proizvoda i Lekovite Aromatične Biljke. Priština.
- MPŠRR (2024): Ključne figure organska poljoprivreda na Kosovu (neobjavljene informacije).
- Razni Evropski uvoznici organskih proizvoda (2024.): Anonimne informacije na osnovu ankete.
- Willer, Helga; Trávníček, Jan und Schlatter, Bernhard (Hrsg.) (2024) Svet Organske Poljoprivrede. Statistika i Novi trendovi 2024. Istraživački Institut za Organsku Poljoprivredu FiBL i IFOAM - Organics International, Frick i Bonn.

Prilog

Lista uvoznika/prerađivača/trgovaca LAB-a i/ili NDŠP-a

Nemačka

Alfred Galke GmbH

Allos GmbH

Dennree GmbH

AcanChia UG&Co.KG

Bionorica

Diafood GmbH

Dr. Willmar Schwabe Pharmaceuticals

Grüner Punkt Naturkost GmbH

Hamburger Gewürz-Mühle Hermann Schulz GmbH

HerbaPack GmbH

Henry Lamotte Oils GmbH

HERBARIA Kräuterparadies GmbH

Heinrich Klenk GmbH

InProPlant

Kräuter Mix GmbH

Lebensbaum (Ulrich Walther GmbH)

Lienig Wildfruchtverarbeitung GmbH

Martin Bauer Group

Marktgemeinschaft der Naturland Betriebe mbH Öko Service GmbH

Pilze Wohlrab

Rapunzel

Rolker Ökofrucht GmbH

Tagtraum Tee Versand & Großhandels GmbH

Tee Gschwendner

Tegut

Völpel GmbH & Co. KG

Weiling GmbH

Worlée NaturProdukte GmbH

Austrija

BioBalkan

Sonnentor

Waldland

Švajcarska

A.Vogel

Biodina

Delica AG (Migros)

Dixa AG

Erboristi Lendi

Kennel AG

Morga

TRAWOSA AG

Varistor

Holandija

Berrico FoodCompany BV

Biocore

Doens Food Ingredients BV

Francuska

Herbier-du-diois

Italija

Bioorganic Srl

Sweetbio srl

Ujedinjeno Kraljevstvo (UK)

Heath & Heather Tea

Hrvatska

Terra-magnifica